

A promising area of school education of the child at this stage is to harmonize its focus on education and creative personality. One effective means of such education with proper organization of educational process may be the art of choreography. The art of dance has significant opportunities for the harmonious development of children 6–10 years as dance and related games, movement exercises, singing etc. develop mental and physical abilities of children, their feelings and imagination. Along with the dance classes enable children to spend a great educational work using specific means of dance. Through systematic choreographic education and training students acquire not only skills, but also enriched the development of a complex figure, a sense of teamwork, patience, sensitivity, compassion, which is very important in life. Discipline, hard work and patience are the nature of the properties that are necessary not only in the choreographic class, but also in everyday life. A sense of responsibility motivates children to be involved in choreography. You cannot substitute one who stands next to a dance, you cannot miss, because you depend on others, we should examine not finish.

Thus, the choreography is an important means of harmonious development of children 6–10 years old. Systematic studies choreography is very beneficial for physical and mental development, it promotes the aesthetic, moral and spiritual education. Dance classes implemented content patriotic education. That is why the dance should be involved by many children.

Key words: harmony, harmonious development, choreography, choreographic circle, extracurricular education, junior school age.

Стаття надійшла до редколегії 02.05.2018

УДК 371.026

Юлія БАБАЯН

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки та дитячої психології

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського,

м. Миколаїв, Україна

e-mail: julia33@i.ua

ДІАГНОСТИКА МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ЗАХИСТУ ВІТЧИЗНИ

У статті розглянуто поняття «мотиваційна готовність до захисту Вітчизни». Проаналізовано рівень дослідження проблеми у сучасній науці. Визначені структурні складові мотиваційної готовності молоді до військової служби, що включають інтерес до військової діяльності, бажання бути військовим, прагнення до успіху, потреба успішного виконання військових завдань тощо. Проаналізовано основні методи дослідження мотиваційної готовності молоді до військової служби, до захисту Вітчизни з метою подальшої розробки психодіагностичного інструментарію.

Ключові слова: психологічна готовність, готовність до військової служби, мотиваційна готовність до служби в армії, мотив, мотивація.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства як і раніше актуальними питання патріотичного виховання молоді, її підготовка до захисту Вітчизни. Звідси зростає розуміння необхідності зміцнення в молоді патріотичних почуттів, формування патріотичного світогляду, національної свідомості, готовності молодої людини до виконання конституційного обов'язку щодо відстоювання національних інтересів та незалежності держави.

Останнім часом значний негативний вплив на морально-психологічний стан військовослужбовців справляє занижена соціальна самооцінка, у зв'язку з низьким рівнем грошового утримання, недостатнім матеріальним забезпеченням службової діяльності та падінням престижу військової служби.

У цих умовах необхідні сильні стійкі мотиви, які б спонукали молоду людину переборювати вплив негативних чинників у ході виконання військових завдань. У зв'язку з цим значно підвищується значення психологічної готовності юнаків до службової діяльності.

Необхідність формування готовності до служби в армії, до захисту Вітчизни обумовлено ще й тим, що на сучасному етапі розвитку українського суспільства існує низка суперечностей: між об'єктивною потребою суспільства у скороченні військових сил та неможливістю їх скорочення; між ідеологією тоталітарної системи та новими деідеологізованими формами світосприйняття; між статутними та реальними армійськими порядками. між соціальним замовленням на формування й розвиток військово-патріотичного виховання

майбутнього суб'єкта громадянського суспільства та низьким інформаційно-методичним забезпеченням [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дослідження мотиваційної готовності студентської молоді до військової діяльності у сучасній науці є мало розробленим. Так, окремі аспекти підготовки молоді до військової служби презентовано в сучасних наукових працях, спрямованих на дослідження ставлення до військової служби (О. Гончаренко, Н. Кущев), формування готовності юнаків до служби в Збройних силах України (В. Івашковський, Г. П'янковський, М. Томчук, В. Ягупов), формування військово-патріотичних якостей в учнівській молоді (О. Аксьонова, А. Артюшенко, М. Варій, А. Злотніков, В. Кузьменко, С. Рашидова), ціннісних орієнтацій військовослужбовців (В. Плотніков). Формування мотиваційної готовності припускає розвиток у студентської молоді усвідомлення важливості цивільного захисту Батьківщини, відстоювання національних інтересів та незалежності держави.

Мотиваційна готовність юнаків до захисту Вітчизни, до служби в армії характеризується сукупністю суб'єктивних показників, до яких належать потреби, мотиви, інтереси, установки, ціннісні орієнтації, спрямованість особистості, ідеали тощо. Рівень її розвитку оцінюється ступенем сформованості мотивації до служби в армії: прагнення служити у військових підрозділах, інтересів до армії, до зброї, до військової діяльності, ідеалів військовослужбовців як взірця для наслідування, патріотичної свідомості та почуттів, переконань у необхідності військового захисту країни.

Отже, **мета даної статті** – визначити сутність та складові мотиваційної готовності студентської молоді до захисту Вітчизни, до військово-патріотичної діяльності, охарактеризувати основні методики дослідження цього феномену.

Проблема мотивації діяльності глибоко розроблена у працях радянських психологів, таких як: П. Анохін, В. Асєєв, Л. Божович, О. Леонт'єв, Р. Немов, Р. Шакуров тощо. Потреби й інтереси людини розглядаються в них як домінуючі спонування, що в свою чергу, пов'язані з ціннісними орієнтаціями, ідеалами, почуттями, емоціями, установками. Проте, виходячи з визначень мотиваційної сфери особистості як сукупності, структури, діяльність є полімотивованою, і мотив, виступаючи одним з основних компонентів діяльності, обумовлює її успішність. Саме від мотивів залежить, що являє собою у психологічному плані та чи інша дія, який суб'єктивний зміст вона має для людини.

Поняття «мотив» (від лат. *movere* – рухати, штовхати) означає спонування до діяльності, пев-

ну спонукальну причину дій та вчинків людини; «це те, заради чого людина здійснює певну діяльність, розв'язує різного типу ситуації, спрямовує свою поведінку» [1, с. 152].

Мотив спрямовує сили суб'єкта в напрямку задоволення його потреб. Потреба – це нужда людини в чомусь конкретному, а мотив – обґрунтування рішення задовольнити або не задовольнити цю потребу в даному середовищі. Саме мотиви, а не потреби надають найбільший вплив на діяльність і поведінку людини. Адже будь-яка потреба і відповідні їй переживання ступеня її задоволення або незадоволення проявляються, як правило, неусвідомлено, в емоціях. Мотив же презентується в свідомість як об'єкт, мета, на яку спрямована поведінка. Це може бути як сам предмет, який здатний задовольнити актуальну потребу безпосередньо, так і певний проміжний результат, що дозволяє наблизитися до задоволення відповідної потреби.

Проміжну ланку між програмою дій, що включає всі необхідні дані для майбутньої діяльності, і мотивом займає мотивація. В мотивації людина усвідомлює мотив і наділяє вольовими зусиллями досягнення мети. Вона – внутрішній механізм, що організовує і спрямовує діяльність людини.

Діяльність людини спонукається, зазвичай, одночасно декількома мотивами, один з яких є основним, провідним, а інші – підпорядкованими. Б. Додонов, аналізуючи внесок різних мотивів у детермінацію складних видів діяльності, запропонував оригінальну схему їх співвідношення. Відповідно до даної схеми, найбільший вплив на діяльність чинять наступні групи мотивів:

- 1) задоволення від самого процесу діяльності;
- 2) прямиий результат діяльності (створений продукт, засвоєні знання і т.п.);
- 3) винагорода за діяльність (плата, підвищення в посаді, слава);
- 4) уникнення санкцій (покарання), які можуть загрожувати у випадку ухилення від діяльності або її несумлінного виконання.

Кожен з цих мотивів може здійснювати різний внесок у загальну мотивацію діяльності, причому як позитивний, так і негативний [3].

Виникнення стану психологічної готовності до діяльності починається з постановки мети на основі потреб і мотивів. Далі індивід створює план, модель, схему майбутніх дій. Згодом суб'єкт приступає до втілення готовності в предметних діях, застосовує певні засоби і способи діяльності, порівнює хід і проміжні результати з поставленою метою, коректує виконання завдання.

Що стосується військової служби, то психологічна готовність проявляється перед виконанням, у ході роботи й у разі завершення завдань,

пов'язаних із військовою працею, має складну динамічну структуру, що включає сукупність емоційних, вольових, мотиваційних, інтелектуальних, операціональних процесів, властивостей, станів психіки людини в їхньому співвідношенні з зовнішніми ситуаційними умовами й майбутніми завданнями [6].

Досліджуючи проблему психологічної готовності військовослужбовців, В. Месніков [5] відзначає, що мотиваційно-ціннісний компонент містить в собі:

- 1) ставлення до служби;
- 2) глибоке розуміння й усвідомлення державного значення й важливості виконуваних задач;
- 3) свідоме прагнення до подолання труднощів, виконання службових завдань.

О. С. Колесніченко, Я.В. Мацегора, В. І. Воробйова, аналізуючи структуру та зміст готовності до складних видів професійної діяльності; зазначають таке змістовне наповнення мотиваційного компоненту: позитивне відношення до професійної діяльності, потреба успішно вирішувати професійні завдання та поставлені задачі, зацікавленість в процесі їх вирішення та до діяльності в цілому, активний пізнавальний інтерес до професійної діяльності, прагнення досягти успіху і показати себе з кращої сторони, успішно виконувати поставлені задачі, установка на найбільш доцільні та активні дії, відповідальність за виконання обов'язків [6, с. 32].

Узагальнюючи уявлення вчених щодо мотиваційного аспекту психологічної готовності до різних видів діяльності, зокрема військової, у якості її складових визначаємо: бажання виконувати свій обов'язок щодо захисту Вітчизни, інтерес до військової діяльності, прагнення до успіху (потреба успішного виконання службових завдань), відповідальне виконання службового обов'язку, наполегливість в досягненні цілей, прагнення показати себе з кращого боку при виконанні обов'язків, позитивне ставлення до військової служби у ЗСУ.

Для діагностики мотиваційно-ціннісних орієнтацій можливе використання наступних методик:

Ціннісний опитувальник (ЦО) С. Шварца. Ідея методики заснована на тому, що найбільш значимий змістовний компонент, на основі якого відрізняються цінності, – це тип мотиваційних цілей, які вони виражають. Тому автор опитувальника з'єднав окремі цінності в типи цінностей в залежності від спільності їх цілей.

Під цінностями Шварц розумів «пізнані» потреби, які безпосередньо залежать від культури, середовища, менталітету конкретного суспільства. Десять типів цінностей він класифікував за біполярними осями виміру: відкритість змінам (самостійність, стимуляція); консерватизм (без-

пека, конформність, традиції); самоствердження (влада, досягнення); «вихід за межі власного Я» (універсалізм, доброта).

Методика «Вивчення мотиваційного профілю особистості» (Ш. Річі та П. Мартін). Проаналізувавши різноманітні потреби, які можуть задовольнятися в процесі професійної діяльності людини, автори методики визначили 12 основних потреб. На їх думку, у різних суб'єктів вони можуть проявлятися по-різному: для однієї людини важливо, щоб робота надавала можливість особистісного зросту, для іншої – можливість досягнення високого статусу, влади над іншими, третя людина виявляє бажання у різноплановості в своїй праці тощо. Тому для визначення індивідуального поєднання найбільш і найменш актуальних (значущих) для конкретної людини потреб, яке назвали мотиваційним профілем, вони створили опитувальник, за допомогою якого можливо кількісно оцінити відносну значущість цих потреб для конкретної людини і графічно представити її мотиваційний профіль.

Методики Т. Елерса «Діагностика мотивації прагнення до успіху» і «Діагностика мотивації уникнення невдач» для оцінки ступеня вираженості мотивації досягнення успіху та мотивації уникнення невдач. Слід зазначити що в екстремальних ситуаціях найбільш ефективні військовослужбовці, в яких мотивація до досягнення успіху вище мотивації до уникнення невдач. Такі фахівці ставлять перед собою завдання середнього рівня складності, реалістичні й цілком досяжні, охоче беруться за справи з імовірністю 50 на 50; не витрачають час на марні й малоімовірні справи; сам факт досягнення успіху має для них велике значення; вони наполегливі, але не вперті; схильні вибирати помірний ризик.

Також з метою діагностики мотиваційної готовності до захисту Вітчизни пропонуються різні опитувальники, спрямовані на визначення рівня бажання юнаків призовного віку служити в Збройних силах України та їх психологічної готовності до цього виду діяльності.

Таким чином, мотиваційна готовність до юнаків до захисту Вітчизни – це сукупність факторів, що визначають і спрямовують особистість, її поведінку, і визначають активність дій юнаків при виконанні поставлених військових завдань. Мотиваційний аспект психологічної готовності до військової діяльності, включає такі складові: бажання виконувати свій обов'язок щодо захисту Вітчизни, інтерес до військової діяльності, прагнення до успіху (потреба успішного виконання службових завдань), сумлінне виконання військового обов'язку, наполегливість в досягненні мети, прагнення показати себе з кращого боку при

виконанні обов'язків, позитивне ставлення до військової служби у ЗСУ. Проблема мотиваційної готовності молоді до військової служби вимагає подальшого глибокого та детального досліджен-

ня, важливу складову якого становить подальша розробка психодіагностичного інструментарію для визначення рівня мотиваційної готовності юнаків до захисту Вітчизни.

Список використаних джерел

1. Бабаян Ю.О. Мотивація досягнення як внутрішній детермінант соціальної активності особистості / Ю. О. Бабаян // Військовий гуманіт. ін-т Нац. акад. оборони України. Збірник наукових праць. – К., 2000. – № 1.– 2 (14). – С.151–156.
2. Гребенюк Г.С. Мотиваційна готовність курсантів і слухачів вищого військового учбового закладу до професійної діяльності (на прикладі спеціалістів пожежної безпеки МВС України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 20.02.02 «Військова педагогіка та психологія» / Г. С. Гребенюк. – К. : Київський гум. ін-т, 1997. – 17 с.
3. Занюк С.С. Психологія мотивації: навч. посібник / С.С. Занюк. – К. : Либідь, 2002. – 304с.
4. Івашковський В.В. Концепція військово-патріотичного виховання молоді України / В. В. Івашковський // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2014. – Вип. 2. – С. 28 – 45.
5. Месников В.И. Повышение эффективности процесса морально-психологической подготовки молодых воинов внутренних войск к служебно-боевой деятельности : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 19.00.09 / В.И. Месников; [Харк. ун-т цивільного захисту України]. – СПб., 1996. – 17 с.
6. Психологічна готовність військовослужбовців Національної гвардії України до службово-бойової діяльності поза межами пункту постійної дислокації : монографія / О. С. Колесніченко, Я. В. Мацегора, В. І. Воробйова та ін. – Х. : Національна акад. НГУ, 2016. – 335 с.
7. Томчук М.І. Психологія готовності учнів до служби у Збройних силах України / М.І. Томчук. – Вінниця, 1993. – 166 с.

References

1. Babaian, Yu.O. (2000). *Motyvacija dosyagnennya yak vnutrishnij determinant socialnoyi aktyvnosti osobystosti. [Motivation of achievement as internal determinant of social activity of personality]. Vijskovyj humanit. in-t Nacz. akad. obrony Ukrainy: Issue 1* (pp. 151 – 156) [in Ukrainian].
2. Hrebenuk, H.S. (1997). *Motyvatyina hotovnist kursantiv i slukhachiv vyshchoho viiskovoho uchbovoho zakladu do profesii-noi diialnosti (na prykladi spetsialistiv pozheznoi bezpeky MVS Ukrainy) [Motivational readiness of students and listeners of higher military educational establishment for professional activity]. Extended abstract of candidate's thesis.* Kyiv [in Ukrainian].
3. Zanyuk, S.S. (2002). *Psychologiya motyvacyi [Psychology of motivation].* Kyiv, 304 [in Ukrainian].
4. Ivashkovskiy, V.V. (2014). *Kontseptsii viiskovo-patriotychnoho vykhovannia molodi Ukrainy [The concept of military-patriotic education of youth in Ukraine].* In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriia i metodyka hortynhu: Issue 2* (pp. 28–45). Kyiv: Palyvoda A. V. [in Ukrainian].
5. Mesnikov, V.I. (1996). *Povyshenie effektivnosti processa moralno-psixologicheskoy podgotovki molodyx voinov vnutrennix vojsk k sluzhebno-boevoy deyatel'nosti [Increase of efficiency of process of moral-psychological preparation of young warriors of internal troops to official-battle activity] Extended abstract of candidate's thesis.* Harkiv [in Russian].
6. 6.Kolesnichenko, O.S., Macegora, Ya.V., Vorobjova, V.I. (2016). *Psixologichna gotovnist vijskovosluzhbovciv nacionalnoi gvardii ukraini do sluzhbovo-bojovoї diyalnosti poza mezhami punktu postijnoi dislokacii [Psychological readiness of servicemen of National guard of Ukraine in the service and combat activities outside the places of permanent deployment].* Harkiv,335 [in Ukrainian].
7. Tomchuk, M.I. (1993). *Psixoholohiia hotovnosti uchniv do sluzhby u Zbroinykh sylakh Ukrainy [Psychology of Readiness of Students for Service in the Armed Forces of Ukraine].* Vinnytsia, 166 [in Ukrainian].

Бабаян Ю.О. Диагностика мотивационной готовности студенческой молодежи к защите Отечества

В статье рассмотрено понятие «мотивационная готовность к защите Отечества». Проанализирован уровень исследования проблемы в современной науке. Определены структурные составляющие мотивационной готовности молодежи к военной службе, что включают: интерес к военной деятельности, желание быть военным, стремление к успеху, потребность успешного выполнения служебных заданий. Проанализированы основные методики исследования мотивационной готовности молодежи к военной службе, к защите Отечества с целью дальнейшей разработки психодиагностического инструментария.

Ключевые слова: психологическая готовность, готовность к военной службе, мотивационная готовность к службе в армии, мотив, мотивация.

Babaian Yu. Diagnostic of motivational readiness student young people for defense of fatherland

Concepts «psychological readiness» and «motivational readiness for defense of fatherland». are considered in the article. Psychological readiness is more frequent all understood research workers as a mental condition of personality, which is characterized a willingness to carry out successful actions in a certain situation. In the structure of psychological readiness enter: motivational, emotionally volitional and cognitive components which the purpose of implementation of future activity is realized at the level of. Service in Military powers of Ukraine requires from a young man the high level of physical, military-professional and psychological readiness, develop-

ment of many qualities and properties of personality. Psychological readiness of youths for service in an army is the integral display of all sides of personality, which enables effectively to carry out activity and execute the functions. That it is an aggregate of looks, reasons, persuasions, volitional and intellectual qualities, knowledge, abilities, skills and setting, on implementation of activity. In youth age there is the intensive becoming of motivational readiness for service in an army. Motivational readiness of youth for defence of Fatherland is characterized the aggregate of subjective indexes, which necessities, reasons, interests, settings, valued orientations, orientation of personality, belong to, ideals and others like that. The level of its development is estimated the degree of formed of motivation to service in an army: aspiration to serve in military subdivisions, interests to the army, to the weapon, to military activity, ideals of servicemen as standard for an inheritance, patriotic consciousness and senses, satisfied of necessity of military defence of country.

Key words: psychological readiness, readiness for military service, motivational readiness for service in an army, motive, motivation.

Стаття надійшла до редколегії 08.05.2018

УДК 37.018.2

Раїса ВДОВИЧЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та дитячої психології Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна
e-mail: vrp1208@ukr.net

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ОСОБИСТОСТІ У НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

У статті в контексті педагогічної спадщини Василя Сухомлинського проаналізовано актуальні проблеми формування ціннісних орієнтацій особистості, акцентовано увагу на ідеях школи нового покоління. Життя нашого суспільства переконливо свідчить про те, що без відродження у молоді таких важливих моральних цінностей як добро, совість, відповідальність, людяність, почуття власної гідності, толерантність не можна сподіватись на подолання духовної кризи в суспільстві. Тому перед сучасною школою стоїть важливе завдання: виховати людину, для якої пріоритетом є формування вільної особистості, здатної до міжособистісної взаємодії на гуманістичних засадах, до самовизначення. На цьому наголошував у свій час В. Сухомлинський, який вважав саме людину „найважливішою цінністю серед усіх цінностей світу”.

Ключові слова: школа нового покоління, особистість, ціннісні орієнтації, педагогічна система В. О. Сухомлинського.

Однією з найгостріших проблем українського суспільства на сучасному етапі його розвитку є падіння рівня моралі, втрата духовних орієнтацій, нездатність людей до самопізнання, відсутність потреби у самовдосконаленні, саморозвитку. Розмірковуючи щодо кризи духовності, сучасні науковці вказують на зміну ціннісних орієнтацій сучасної молоді: від загальногуманістичних до прагматичних, меркантильних. Сказане актуалізує проблему формування ціннісних орієнтацій особистості, яка не є новою в педагогічній теорії та практиці. Нинішні ціннісні пріоритети мають пов'язуватись з гуманістичною перебудовою всіх сфер життя суспільства. З цієї позиції основною освітньою проблемою виступає реалізація кожною людиною людяності як стосовно самої себе, так і світу в цілому.

В. О. Сухомлинський належить до плеяди славетних вітчизняних педагогів, якими пишається

Україна. Тому ще і ще раз звертаючись до творів В. Сухомлинського, переконуємося, що його спадщина слугуватиме нашій освіті сьогодні і завтра. Педагог-гуманіст створив оригінальну систему навчання і виховання дітей, засновану на гуманістичних ідеях української народної педагогіки, детальний і всесторонній аналіз яких може суттєво збагатити як психологічну науку, так і педагогічну теорію та практику.

Основоположні ідеї теорії цінностей відображені у філософських працях (В. О. Василенко, О. Г. Дробницький, А. Г. Здравомислов, В. В. Момов, Є. Б. Старовойтенко, В. П. Тугаринов, В. А. Ядов та інші.). Ними визначений категоріальний апарат теорії цінностей, розроблені основні методологічні положення для розгляду цінностей як взаємозв'язку об'єктивного і суб'єктивного, відносного й абсолютного. Питання формування